

Krzysztof Pleśniarowicz
Marta Kudelska

Dyplomacja kulturalna

W dzisiejszym świecie dyplomacja kulturalna jest nie tylko narzędziem polityki państw, promującym ich kulturę. Zadanie to obecnie należy także do obowiązków instytucji i organizacji międzynarodowych oraz pozarządowych, które podejmując się realizacji tego celu, spełniają postulowaną w definicji Milтона C. Cummingsa z początku tego wieku wymianę idei i zasobów kultury w ramach lepszego wzajemnego zrozumienia narodów (Cummings 2024: 1).

Współcześnie Instytut Dyplomacji Kulturalnej (Institute for Cultural Diplomacy), organizacja pozarządowa mająca siedzibę w Berlinie i Nowym Jorku, przedstawia następującą koncepcję:

Dyplomację kulturalną można najlepiej opisać jako działania, które opierają się na wymianie idei, wartości, tradycji i innych aspektów kultury lub tożsamości, czy to w celu wzmocnienia relacji, zacieśnienia współpracy społeczno-kulturalnej, promowania interesów narodowych i nie tylko; dyplomacja kulturalna może być praktykowana zarówno przez sektor publiczny, prywatny, jak i społeczeństwo obywatelskie (Institute for Cultural Diplomacy 2025).

W dzisiejszym świecie, gdzie kontakty międzyludzkie i międzynarodowe opierają się na technologii masowej komunikacji, dyplomacja kulturalna zyskuje szansę wpływania na „globalną opinię publiczną”, na idee wyznawane przez jednostki, społeczności i narody. Ponadto może okazać się ważnym mechanizmem rozwiązywania konfliktów, a także przyczyniać się do kształtowania szeroko rozumianej współpracy międzynarodowej. Jest to nie tylko instrument dyplomatyczny, ale też potężny mechanizm budowania społeczeństwa na bazie otwartości, tolerancji i współpracy. Jego wpływ zarówno sięga poza granice państw, jak i głęboko wnika w struktury społeczne.

Obecnie dyplomacja kulturalna to ważny obszar refleksji akademickiej – powstają opracowania i podręczniki na ten temat oraz programy studiów różnych szczebli. Jak twierdzą przedstawiciele Instytutu Dyplomacji Kulturalnej, nie jest już ona „relegowana na peryferia dyscypliny stosunków międzynarodowych, ale stanowi dziś tętniącą życiem, innowacyjną akademicką dziedzinę badań i z powodzeniem stała się niezależną teorią i praktyką” (Institute for Cultural Diplomacy 2025). Dodatkowo, wpisuje się w istotny nurt bardzo aktywnego w ostatnich czasach „zarządzania pamięcią”, ale otwiera się przy tym na inne wrażliwości, inne pamięci.

Maurits Berger zwrócił uwagę na różnicę pomiędzy dyplomacją publiczną i kulturalną: „podczas gdy dyplomacja publiczna jest jednostronna i kładzie nacisk

na wyjaśnianie swojej polityki innym, dyplomacja kulturalna przyjmuje podejście dwu- lub wielostronne z naciskiem na wzajemne uznawanie” (Berger 2008: 3). Dyplomacja kulturalna – jak twierdzi ten autor – nie służy zatem promowaniu kultury narodowej. Powinna unikać pułapki relatywizmu kulturowego i pozostawać w kreatywnym dialogu z drugą stroną, jednocześnie nie porzucając swoich zasad. Ma przy tym skupić się na rozumieniu innych, przyglądając się różnorodnym sposobom, w jaki wyrażają oni samych siebie (Berger 2008: 4).

Dyplomacja kulturalna nie stanowi zadania dla zawodowych dyplomatów, reprezentujących państwa i wspólnoty międzynarodowe. Jak zauważa Berger, jest to „interakcja, która wymaga umiejętności dyplomatycznych na poziomie ludzkim” (2008: 4). Opiera się na gruncie zrozumienia i szacunku oraz na założeniu, że sztuka, język i edukacja umożliwiają dostęp do każdej kultury. W stosunkach międzynarodowych wpisuje się w logikę funkcjonowania tzw. *soft power*, ponieważ działa poprzez przyciąganie, a nie przymus.

Do wspomnianych tu wątków nawiązuje niniejszy zeszyt czasopisma „Zarządzanie w Kulturze”, który poświęcamy dyplomacji kulturalnej. Złożyły się na niego artykuły podejmujące to zagadnienie na wiele różnych sposobów.

Krzysztof Pleśniarowicz w swoim tekście *Marka Kantor* przybliży, w jaki sposób postawa i aktywność twórcza mogą stać się elementem budowania marki osobistej przez artystę.

Kolejną formą aktywności, którą możemy rozpatrywać w perspektywie dyplomacji, jest sport. Z tego względu w artykule *Gra o pokój. Dyplomacja sportowa jako narzędzie budowania dialogu w relacjach międzykoreańskich na przykładzie Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Pjongczangu w 2018 roku* Monika K. Kwiatkowska pokazuje, jak aktywność fizyczna może stać się narzędziem budowania dialogu pomiędzy skonfliktowanymi krajami. Ponadto autorka próbuje odpowiedzieć na pytanie, czy działania sportowe są w stanie przyczynić się do deeskalacji konfliktu i tworzenia stabilnych relacji międzykoreańskich.

Jan Pleśniarowicz w pracy *Działalność translatorska jako narzędzie dyplomacji kulturalnej na przykładzie twórczości Jerzego Pleśniarowicza* przypomina nie tylko postać trochę dziś zapomnianego tłumacza i poety, ale ukazuje, jak translacja tekstów kultury może służyć jako narzędzie dyplomacji kulturalnej. Inną formą aktywności, którą rozpatrujemy w kontekście dyplomacji kulturalnej, jest zatem działalność artystyczna.

Z kolei Krzysztof Buła w artykule *Potencjał metodyczny wykorzystania debaty w kształceniu dyplomatów w zakresie dyplomacji kulturalnej* porusza problem dyplomacji jako formy dialogu. Autor przybliży zasady popularnej w wielu środowiskach debaty oksfordzkiej i ukazuje, w jaki sposób może ona przyczynić się do kształcenia przyszłych dyplomatów.

Numer tematyczny „Zarządzania w Kulturze” zamyka recenzja Magdaleny Re-
werendy poświęcona książce Waldemara Rapiora *Moralność milcząca. Odsłanianie
interakcyjnych mechanizmów moralności poprzez post-teatr*.

Mamy nadzieję, że zaprezentowany tu materiał zachęci innych badaczy do po-
chylenia się nad zjawiskiem dyplomacji kulturalnej.

Bibliografia

- Berger Maurits (2008). *Introduction, Bridge the Gap, or Mind the Gap? Culture in Western-
-Arab Relations*. The Hague: Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’.
- Cummings Milton C. (2024). *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*,
<https://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?comment-on-cultural-diplomacy-4> [odczyt: 24.10.2024].
- Institute for Cultural Diplomacy (2025). *What is Cultural Diplomacy? What is Soft Power?*,
https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy [odczyt: 7.02.2025].